

Кривошея І. І.,
кандидат історичних наук, професор, завідувач
кафедри загальної історії, Уманський державний
педагогічний університет імені Павла Тичини
(Україна, Умань), igorkryvosheia@gmail.com

**ВІДШУКАННЯ «РОСІЙСЬКОГО ДВОРЯНСТВА»
МЕШКАНЦЯМИ УКРАЇНСЬКИХ МАЄТКІВ
ПОЛЬСЬКИХ АРИСТОКРАТІВ ПОТОЦЬКИХ
(КІНЕЦЬ ХVІІІ – ПЕРША ПОЛОВИНА ХІХ СТОЛІТЬ)**

Пропонована стаття є спробою висвітлити процес відшукування «російського дворянства» мешканцями українських маєтків польських аристократів Потоцьких. Звертається увага на законодавчу базу процесу інкорпорації та легітимізації місцевого населення (шляхтичами, селянами та ін.) до стану дворянства Російської імперії.

Ключові слова: шляхта, селяни, графи Потоцькі, дворянство, Правобережна Україна, Російська імперія, указ.

У другій половині ХVІІІ століття Річ Посполита переживала не найкращі часи: її велич та могутність залишилися в ХVІІ столітті. Послаблена Литовсько-Польська держава все більше привертала увагу сусідніх держав, які тільки й чекали її падіння. Повний занепад був не за горами, адже утворення Барської конфедерації (1768 – 1772 рр.), учасники якої не враховували необхідності реформування суспільного устрою, виявляли до некатоліків неприязнь тощо [1, с. 6], та неспроможність самотужки придушити повстання 1768 року на Правобережжі [2] й звернення за допомогою до російської імператриці Катерини ІІ, показали, що політичних засобів вирішити проблему встановлення стабільності не залишилося. Послабленням країни скористалися сусідні держави (Австрія, Пруссія, Росія), здійснивши у 1772 р. перший її поділ [1, с. 6].

Торговицька конфедерація (1792 р.) і подальша дипломатична боротьба Пруссії та Росії завершилися підписанням 12 січня 1793 р. конвенції про новий розділ Речі Посполитої, яку пізніше підтвердила й Австрія. Пруссія зайняла Данцінг (Гданськ), Торн і західні області, а Росія – воєводства: Київське, Брацлавське, Подільське, Мінське й частини Віленського, Новогродського, Брест-Литовського та Волинського. Гродненський сейм (червень – липень 1793 р.) показав усю трагічність і безпорадність становища поляків [1, с. 9–10; 3, с. 94].

До 5 квітня 1793 р. присягу на вірність російській короні склали Сагнушки, Потоцькі та інші, але процес проходив недостатньо активно, і термін цієї всестанової шляхетської акції було продовжено ще на місяць [4]. Імперський уряд повинен був враховувати, насамперед, реакцію магнатсько-шляхетської верхівки на поділи Речі Посполитої. Сукупність російських юридичних прав про дворянський статус ґрунтувалася на положеннях «Грамоты на права, вольности и преимущества благородного Российского Дворянства» від 21 квітня 1785 року. Особливу увагу в контексті інкорпорації

колишніх земель Речі Посполитої до складу Російської імперії привертають укази: від 28 травня 1772 р., який залишав усіх мешканців приєднаних земель у тому чині та стані, до якого вони споконвіку належали, і надавав їм захист з боку держави; від 27 березня 1793 р. – про надання шляхті прав та привілеїв, якими користується дворянство російське; від 20 жовтня 1794 р. – про збереження прав приватної власності на нерухомі маєтки та кріпаків, якими поміщики володіють за законами Речі Посполитої; 14 грудня 1795 р. – про підтвердження прав, вольностей і переваг, якими зданна користуються в Росії стани з волі імператора; 29 жовтня 1796 р. – про збереження інституту приватних міст, яких на Правобережній Україні було багато [5, с. 14].

Як бачимо, інкорпорації місцевої шляхти до стану російського дворянства було присвячено низку указів, котрі регламентували порядок поширення на неї прав та привілеїв імперського законодавства. У Речі Посполитій шляхта була панівним владним станом у суспільстві, натомість у Росії вона потрапила в ситуацію, де над всіма станами стояло самодержавство, і тепер її становище виявилось субдомінантним і носило дуалістичний характер.

По-перше, відмінне стосовно російського дворянства та царату – як за національно-релігійними, так і за суспільно-політичними традиціями. І, по-друге, дворянство, хоча й займало в Росії панівне становище на ієрархічній становій драбині російського суспільства, але було залежним від волі монарха.

Процес легітимації шляхти набував прискорення, але не змінював ставлення царату до статусу дворянства російського як помісного чи службового. Таким чином, визнання дворянських прав за безпомісним чиншовим шляхетством являло собою небезпеку перетворення еліти російського самодержавного суспільства на загальну неродовиту масу, що не відповідало інтересам царату.

У вирішенні важливих питань російський царизм рахувався з тим, що на приєднаних територіях верхівкою суспільства, в основному, були польські шляхтичі. Так, у Київській губернії вони склали 87%, а в Подільській і Волинській – відповідно 89% та 93% від усього місцевого дворянства. У той же час на Лівобережжі питома вага польських дворян складала не більше одного відсотка [6, с. 20]. Незважаючи на контроль із боку російського самодержавства, правобережна шляхта зберегла домінуючі позиції в регіоні, а в місцеві дворянські депутатські зібрання обиралися переважно представники «польського» походження.

Шляхта все ж була незадоволена таким своїм другорядним становищем у російському суспільстві й неодноразово піднімала виступи проти царської політики (наприклад, Листопадове (1830–1831 рр.) та Січневе (1863–1864 рр.) повстання).

У 1808 році імператор Олександр I тривалий час роздумував, чи підписувати йому положення «О шляхте», яке складалося зі 170 пунктів: «Між фіксацією самобутності шляхти й повільним дрейфом у бік її повної легітимації було обрано останнє» [7, с. 31].

Державна Рада затвердила 29 березня 1812 р. порядок і право домагатися «визнання дворянськими зібраннями тільки тих осіб, предки котрих були затверджені в шляхетській гідності <...>». Цей указ

1812 року ще раз наочно демонструє відсутність в імперському уряді розуміння природи шляхти та світу її юридичних координат. Зрозуміло, що дуже небагато шляхетських родин мали нобілітації (юридична форма віднесення особи, яка не мала шляхетських предків, до шляхетського стану та надання польського шляхетства чужинцеві благородного походження), які з'явилися в Польщі лише в XVI столітті, а як королівський (згодом – сеймовий) привілеїв – лише з 1578 року. Переважна більшість родів ніколи не мала писемних затверджень шляхетської гідності, тому указ від 29 березня 1812 р. фактично стосувався поодиноких родів, а його значення полягало перш за все в черговому підкресленні невідповідності шляхетського стану положенням Дворянської грамоти [7, с. 32].

Закон від 1816 року, затверджений Сенатом Російської імперії, визначав у дрібношляхетській масі дві групи – стару шляхту й нових людей. Перші – це шляхтичі, які були в ревізських казках 1795 р., а другі – усі ті, хто заявив про своє шляхетство пізніше [5, с. 18].

Списки шляхти, яка зафіксована ревізією 1795 р. по Київській губернії, підготували лише в 1827 р. Її поділили на «категорії»:

- 1) шляхта, визнана КДДЗ (Київське дворянське депутатське зібрання);
- 2) шляхта, докази походження якої визнано неповними з резолюцією про доповнення;
- 3) шляхта, докази походження якої визнано недостатніми з поверненням документів;
- 4) шляхта, легітимацію якої було скасовано Герольдією;
- 5) шляхта, записана в подушний оклад» [7, с. 36].

Так, наприклад, процес визнання за польськими аристократами Потоцькими прав на графський титул у Російській імперії тривав понад сто років. У жодному з випадків Потоцькі не представили оригінальний документ про надання їм графського титулу, але в усіх випадках вони апелювали до привілею 1360 року. Незважаючи на ці недоречності, майже в усіх без винятку офіційних документах російські чиновники згадували їх не інакше, як графи Потоцькі [5, с. 22].

Польські аристократи, які самі були змушені підтверджувати своє шляхетне походження та права на дворянство Російської імперії, були невдоволені тим, що їх «піддані» селяни намагалися «відшукувати волю, дворянство» в новій суспільно-політичній системі.

У маєтках українські селяни шукали різних шляхів та використовували різні методи звільнення від кріпосної залежності. Окрім соціальних протестів (відмови виконувати повинності, підпалів, втечі, побиття офіціалістів, збройного протистояння тощо), вони робили спроби законним (легітимним) шляхом «відшукати» російське дворянство в XIX столітті.

Статистичні дані репрезентують процес внесення правобережних шляхетських родів до дворянських книг, які це було встановлено з 1785 р. За даними І. Фундукля, до дворянської родовідної книги Київської губернії з 1796 р. до 1830 р. було внесено 954 особи, які належали до шляхти Уманського повіту [8, с. 191]. Зауважимо, що на зламі XVIII – XIX століть майже вся Уманщина належала графам Потоцьким [5, с. 157–161].

Були роки, коли до книги не внесено жодної особи: 1796 – 1800, 1821 – 1823 рр. Якщо зробити відсотковий

аналіз внесення за окремі періоди кінця XVIII – початку XIX ст., то на основі репрезентованих І. Фундуклеєм даних отримаємо:

- 1) із 1796 по 1805 рр. – 496 осіб – 52,2 %;
- 2) із 1806 по 1815 рр. – 228 осіб – 23,9 %;
- 3) із 1816 по 1825 рр. – 209 осіб – 22,95 %;
- 4) із 1826 по 1830 рр. – 21 особа – 1,95 %.

Цей аналіз дає змогу зробити висновок, що активність шляхетських родів Уманщини стосовно легітимізації своєї станової належності була більшою в перший період і поступово зменшувалася до 1830 р. Цікаво також і те, що під час російсько-наполеонівських війн (другий період), особливо 1811 – 1812 рр., спостерігається майже абсолютний спокій шляхти за своє становище, а потім відбувається різке збільшення легітимного дворянства: 1806 р. – 11; 1807 р. – 7; 1808 р. – 40; 1809 р. – 11; 1810 р. – 30; 1811 р. – 8; 1812 р. – 1; 1813 р. – 15; 1814 р. – 23; 1815 р. – 82 [8, с. 191].

Дані І. Фундуклея вважаються найбільш повними, але серед них відсутні відомості про період, коли Уманщина входила до складу Вознесенського намісництва. На жаль, вони майже втрачені, збереглися тільки окремі відомості про незначну кількість родів.

У 1796 р. до шостої частини дворянської родовідної книги Вознесенської губернії (протоколи передані до Київської губернії для внесення в губернську книгу) було записано три родини: 22 березня – Заблоцьких і Дашковських, а 18 жовтня – Крижанівських [9].

Колишній унтер-офіцер польської служби Яків Заблоцький, шляхтич с. Краснопілка, мав двір із різними будівлями й по ревізії 1795 р. в оклад не записаний. Разом із синами Федором, Михайлом, Гаврилом і братом Іваном, у якого сини Григорій, Ілля, Павло, рішенням Вознесенської комісії з розбору дворянських справ відповідно до ст. 82 Дворянської грамоти він підлягав внесенню до шостої частини родовідної книги. За оформлення документів Заблоцький заплатив до казни 20 руб. [9].

Кіндрату Дашковському, який серед інших доказів на дворянство (на відміну від Заблоцьких) представив родовий герб «Гржимала» з описом і чисельність роду (12 осіб), довелося заплатити за документи 50 руб. Увесь рід проживав у с. Багва на дворі Кіндрата [9].

Рід Крижанівського Леонтія Михайлова (13 осіб) мешкав у сс. Соколівка, Антонівка. Мали власні двори та присадибні будівлі, але не володіли селянами, займалися хліборобством [9].

Наведені приклади доводять, що, по-перше, кількість осіб і родів, внесених до родовідної книги Київської губернії у кінці XVIII ст., була, безумовно, більшою, бо підрахунок вієв за однією особою – головою роду; по-друге, намагалися якнайшвидше підтвердити своє дворянське походження незаможні шляхтичі, які за своїм побутом та заняттями наближалися до простого народу.

Ці висновки підтверджують свідчення маршалка дворянства Київської губернії Козловського, які ми знаходимо в його повідомленні Київському військовому губернатору. Він, зокрема, вказував на те, що з сорока тисяч душ шляхтичів переважна більшість бідна й не має документів на дворянство російське [10].

Більшість легітимного дворянства Правобережної України було внесено до першої частини, що свідчить про намагання незаможної шляхти, яка мала «докази»

давнього походження до 100 років, якнайшвидше отримати підтвердження свого привілейованого статусу за законами Російської імперії [5, с. 21].

Одночасно з процесом інкорпорації уманської шляхти відбувався процес відшукування кріпаками свого давнього елітного статусу в нових суспільних умовах. У 1801 р. до Уманського повітового суду з позовом про помилковий запис у селяни графа Потоцького шляхтича Данила Щуцького звернувся священник с. Ольшанки Дмитро Щуцький. Священик аргументував свій позов тим, що Данило проживав із 1795 р. у с. Кожухівці і за ревізією серед залежних селян не записаний. Слід додати, що в ревізійській казці церковним служителям 1797 р. Дмитро Щуцький записаний як дворянин, і це свідчить про легітимізацію цього шляхетського роду за російськими законами. Економ графа Потоцького Барановський навпаки стверджував, що Данило в ревізії 1795 р. записаний кріпаком у с. Кожухівка [11; 12].

1805 року житель с. Перегонівки Кульчевський доводив своє шляхетство на підставі того, що його рідні брати Іван, Фома та Дмитро записані шляхтичами, а Олександр є священником. Крім того, дворянське походження роду підтвердило Подільське дворянське депутатське зібрання, яке видало диплом від 8 червня 1804 р. [13].

Про помилкове зарахування його до кріпаків Потоцького клопотався й шляхтич Іван Кржижанівський, вихрещений із євреїв у 1797 р., який намагався таким чином уникнути сплати боргу, імовірно, чиншу. За твердженням управителя маєтку, ця особа 1800 р. записана кріпаком. До 1804 р. він проживав у с. Ухожа, а потім, одружившись із донькою шляхтича Шимона Мацієвського (дворянство роду підтверджено свідомством депутатів дворянського депутатського зібрання Київської губернії в 1808 р.) Палажкою, переїхав до с. Кожухівки [14; 15].

Нашадків Івана Кржижанівського було затверджено в російському дворянстві в 1817 році й внесено до першої частини дворянської родовідної книги Київської губернії. Цікаво, що в 1817 р. у них уже значився родовий герб «Круцина», хоча в Росії його вони могли отримати тільки від імператора [16]. Імовірно, що всі документи про давнє шляхетське походження Кржижанівських були фальшивими.

У 1810 р. шляхтичі Канішевські (с. Гордашівка) отримали від Уманського повітового стряпчого Івана Дахорського свідомство про те, що вони належать до польської шляхти. Їх шляхетне походження також підтвердив шляхтич Йосиф Литинський, але економ Торговицького ключа у своєму листі доводив, що Гордій Канішевський, він же Діба, разом зі своїми родичами записаний по ревізії 1795 р. серед селян Потоцького [17].

Звільнитися від кріпосної залежності намагалися й Корницькі (Тимченки), які доводили свою належність до чиншової шляхти. За ревізіями уманських маєтків кінця XVIII ст. і 1811 р., Томаш Томашів Корницький із синами Лукашем, Іваном – 1, Іваном – 2, Григорієм та Іллею, записаний серед залежних селян Потоцького в сс. Юрківка, Любашівка [18].

У 1811 – 1814 рр. шляхтичі містечка Торговиці, яке належало Потоцьким, клопоталися про звільнення їх від кріпосної залежності. Своє подання аргументували

тим, що вони оселилися тут після 1760 р. за умови звільнення від усіх господарських робіт та поєднаних повинностей, але в 1795 р. під час ревізії без їхнього відома були записані серед селян-кріпаків С. Потоцького. Імовірно, що поштовою до подання клопотання став рекрутський набір [19].

Ян Савицький, один з офіціалістів Радомишльського митрополічного маєтку кінця XVIII століття, згодом також клопотався про дворянське походження. У документі зазначалося, «що Ян, син Юзефа, був одружений із Розалією з Рудзьких та мав доньку Маріанну. 29 червня 1802 р. Яну Савицькому видали свідоцтво про його добру службу в Дашівському маєтку графів Потоцьких» [20, с. 151].

Спроби «відшукання» волі селянами Потоцьких фіксуються й у Подільській губернії після придушення повстання 1830 – 1831 рр., коли російський царат вже запустив «механізм декласації» правобережної шляхти.

У 1843–1844 рр. Іван та Григорій Тишкевичі, мешканці Теплицького маєтку графині Олександри Потоцької, клопоталися про неправильний запис їх у ревізській казці селянами-кріпаками під прізвиськом Припики (Препики). Вони свідчили, що Маріанна, їхня матір, вийшла заміж за Тишкевича, чоловіка «вольного состояния», від якого народився Олександр. Після смерті першого чоловіка Маріанна вийшла заміж вдруге за селянина Степана Преписка, кріпака графа Потоцького. Олександр Тишкевич став жити в родині свого вітчима Степана Преписка (Приписка), навчався грамоти та фельдшерській справі, а його сини – Іван та Григорій відповідно навчилися від нього. Економія графині Потоцької повідомляла, що Олександр Тишкевич вважався при сім'ї вітчима С. Припики, відповідно записала його серед селян. Іван та Григорій (також фігурує в документах як Василь) подали документи та різноманітні свідчення, у яких зазначалося, що вони, Тишкевичі, є вільними людьми та займаються віспопрививанням.

Економія графині Потоцької натомість повідомляла й надала документи про те, що вони записані в ревізських казках 1811 та 1834 років дворовими людьми, із тієї причини, що їх батько й вони займалися сільськогосподарськими роботами, а зі згоди власника – віспопрививанням та лікуванням. Селяни м. Теплика та с. Соболівка підтвердили, що вищезгадані Тишкевичі, які жили в родині С. Припики, прибули разом із ним у с. Соболівка, але якого вони походження – їм невідомо.

4 жовтня 1843 р. повітовий суд, спираючись на закони Російської імперії, затвердив рішення: залишити Тишкевичів у селянському стані. Проте Тишкевичі подали апеляцію, яка розглядалася в 1843 – 1844 рр. Губернський прокурор Подільської губернії наказав розшукати всі наявні папери, які могли довести «правду» Тишкевичів. На 24 січня 1845 р. було призначено повторний розгляд справи [21]. Натомість Милыхачуки (Лозинські), які також відшукували волю від графині Потоцької, у 1848 – 1849 рр. змогли довести належність до вільних людей, про що було прийнято рішення Сенату від 19 жовтня 1849 р. [21].

Таким чином, відшукання «російського дворянства» наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. охопило різні категорії населення українських маєтків польських аристократів Потоцьких (шляхта, духовенство,

селянство), адже одні намагалися повернути занедбані родові маєтки чи то невеликі наділи, інші шукали тут порятунку від панського свавілля.

Список використаних джерел

1. 100 лет борьбы польского народа за свободу. По Б. Лимановскому, Л. Кульчицкому и др. / Сост. под ред. Ю. Подвinskого. – М., 1907. – 225 с.
2. Див. детальніше: Храбан Г.Ю. Спалах гніву народного: Антифеодальне народно-визвольне повстання на Правобережній Україні у 1768–1769 рр. – К., 1990. – 176 с.
3. Друнин В.П. Польша, Россия и СССР: Исторические очерки. – М. – Л., 1928. – 219 с.
4. Смолий В.А. Возз'єднання Правобережної України з Росією. – К., 1978. – 192 с.
5. Кривошея І. Шляхта Уманщини в імперську добу (кінець XVIII – перша половина XIX ст.). – Умань, 2014. – 254 с.
6. Марахов Г.И. Социально-политическая борьба на Украине в 20–40-е годы XIX в. – К., 1978. – 151 с.
7. Лисенко С., Чернецький С. Правобережна шляхта кінця XVIII – перша половина XIX ст.: Список шляхти Волинської, Київської та Подільської губерній, дворянські права якої перевірила Центральна ревізійна комісія. – Біла Церква, 2002. – 448 с.
8. Фундуклей И. Статистическое описание Киевской губернии. – СПб., 1852. – Ч.1. – 578 с.
9. Державний архів Київської області (далі – ДАКО). – Ф. 782. – Оп. 2. – Спр. 895.
10. Інститут рукопису НБУВ. – Ф.Х. – № 7167.
11. Центральний державний історичний архів України в м. Києві (далі – ЦДІАК України). – Ф.127. – Оп.1015. – Спр.120а.
12. Державний архів Черкаської області (далі – ДАЧО). – Ф.833. – Оп.1. – Спр.2.
13. ДАЧО. – Ф. 833. – Оп. 1. – Спр. 8.
14. ДАЧО. – Ф. 833. – Оп. 1. – Спр. 15.
15. ЦДІАК України. – Ф. 220. – Оп. 1. – Спр. 589.
16. ДАКО. – Ф. 782. – Оп. 2. – Спр. 401.
17. ДАЧО. – Ф. 833. – Оп. 1. – Спр. 20.
18. ДАЧО. – Ф. 833. – Оп. 1. – Спр. 26.
19. ДАКО. – Ф. 833. – Оп. 1. – Спр. 30.
20. Чернецький С. А. Шляхта Радомишльського повіту Київської губернії (кінець XVIII – перша третина XIX ст.) генеалогічні та історико-демографічний аналіз. – Біла Церква: Вид. Пшонківський О. В., 2016. – 554 с.
21. Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie. – AGWiL. Plenipotent w Petersburgu. – Sygn. 55.

References

1. 100 let borby polskiego naroda za svobodu. Po B. Lyma-novskomu, L.Kulchyczkomu i dr. / Sost. pod red. Yu.Podvinskogo. – M., 1907. – 225 s.
2. Dyv. detalnishe: Xraban G.Y. Spalax gnivu narodnogo: Anty-feodalne narodno-vyzvolne povstannya na Pravoberezhnij Ukraini u 1768–1769 rr. – K., 1990. – 176 s.
3. Drunyn V.P. Polsha, Rossiya i SSSR: Istorycheskye ocherky. – M. – L., 1928. – 219 s.
4. Smolij V.A. Vozz'yednannya Pravoberezhnoyi Ukrainy` z Rosiyeyu. – K., 1978. – 192 s.
5. Kryvosheya I. Shlyaxta Umanshyny v impersku dobu (kinecz' XVIII – persha polovyna XIX st.): Spysok shlyaxty Volynskoyi, Kyivskoyi ta Podilskoyi guberniyi, dvoryanski prava yakoyi pereviryla Centralna revizyjna komisiya. – Bila Cerkva, 2002. – 448 s.
6. Maraxov G.Y. Socyalno-polytycheskaya borba na Ukraine v 20–40-e gody XIX v. – K., 1978. – 151 s..
7. Lysenko S., Cherneczkyj Ye. Pravoberezhna shlyaxta kinecz' XVIII – persha polovyna XIX st.: Spysok shlyaxty Volynskoyi, Kyivskoyi ta Podilskoyi guberniyi, dvoryanski prava yakoyi pereviryla Centralna revizyjna komisiya. – Bila Cerkva, 2002. – 448 s.
8. Funduklej Y. Statystycheskoe opysanye Kyevskej gubernyy. – SPb., 1852. – Ch.1. – 578 s.
9. Derzhavnyj arxiv Kyivskoyi oblasti (dali – DAKO). – F.782. – Op.2. – Spr.895.
10. Instytut rukopysu NBUV. – F.X. – № 7167.
11. Centralnyj derzhavnyj istorychnyj arxiv Ukrainy v m. Kyevi (dali – CzDIAK Ukrainy). – F. 127. – Op. 1015. – Spr. 120 a.
12. Derzhavnyj arxiv Cherkaskoyi oblasti (dali – DACHO). – F. 833. – Op. 1. – Spr. 2.
13. DACHO. – F. 833. – Op. 1. – Spr. 8.
14. DACHO. – F. 833. – Op. 1. – Spr. 15.

15. CzDIAK Ukrayiny. – F. 220. – Op. 1. – Spr. 589.
16. DAKO. – F. 782. – Op. 2. – Spr. 401.
17. DACHO. – F. 833. – Op. 1. – Spr. 20.
18. DACHO. – F. 833. – Op. 1. – Spr. 26.
19. DAKO. – F. 833. – Op. 1. – Spr. 30.
20. Chernenckyj Ye. A. Shlyaxta Radomyshl'skogo povitu Kyivs-koyi guberniyi (kinecz XVIII – persha tretyna XIX st.) genealogichni ta istoryko-demografichnyj analiz. – Bila Cerkva, 2016. – 554 s.

*Kryvosheia I. I., candidate of historical sciences, Professor,
Head of the Chair of History of World Pavlo Tychyna Uman State
Pedagogical (Uman, Ukraine), igorkryvosheia@gmail.com*

**The search of «The Russian nobility» by Ukrainian
estate residents Polish aristocrats Potocki
(end XVIII – early nineteenth century)**

The presented article is an attempt to highlight the process of finding the «Russian nobility» by residents of Ukrainian estates Polish aristocrats Potocki. Attention is drawn to the legal framework of incorporating process and legitimization of the local population (nobles, peasants, etc.) to the state of nobility of the Russian Empire.

Keywords: nobles, gentry, peasants, columns of Potocki, nobility, Right-bank Ukraine, Russian empire, decree.